

בס"ד, יום ראשון ו' ניסן תש"ע

שם:

זמן:

מבחן שבועי מסכת סנהדרין צו – קב (53)

א. (1) איך נדרש הקרא "ביום ההוא יגלח ה' בתער השכירה בעברי הנהר במלך אשור וגו'", ומאי טעמא עביד הכי? (2) מי עזר לאברהם במלחמתו, ומתי תשש כוחו ומדוע? ומה גרמה עוד אותה הסבה? (3) באיזה דברים אמרו דצריך להזהר, ומאי טעמא צריכים להזהר, ואמאי הובא בסוגיין? (4) מה היתה טענתו של ירמיהו על הצלחתו של נבוכדנצר, ומה השיבוהו?

ב. (1) על מי נאמר "בן יכבד אב", ועל מי נאמר "עבד יכבד אדוניו", ומדוע? (2) מי כבש את ירושלים, וכיצד כבשה, ומה עשה לאחר הכיבוש, ומה גרם לו מעשה זה? (3) מי שיכנע את נבוכדנצר להלחם בירושלים, ומדוע שיכנעוהו, ואמאי מיאן נבוכדנצר לעלות, וכיצד שיכנעוהו לעלות?

ג. (1) מי נקרא "בר נפלי", ואמאי נקרא הכי? (2) באיזה מצב יהיה הדור שבן דוד בא בו (כתוב את הנקודות המאפיינות), וכיצד אפשר לדעת מתי בן דוד יבוא? ומי ישתיר באותו זמן שבן דוד בא? (3) כמה שנים יתקיים העולם, וכיצד החלוקה שלהם לתנא רבי אליהו, ומה טעם בחלוקה זו? ומה יהיה אחר שנים אלו, ומניין?

ד. 1) מה הם הקיצין המבוארים בסוגיין, ומה אמר ר' יונתן על מחשבי הקיצין, ומדוע? 2) כמה צדיקים יש בכל דור שמקבלים פני שכינה, ובאיזה אופן מקבלים? 3) האם יש איזה תנאי לביאת המשיח, (פרט), והאם כולם יזכו לעלות לציון?

ה. 1) אלו דברים אמרין בסוגיין דמתמעטים קודם ביאת המשיח? 2) במה פורים את ירושלים, וכיצד מסלקים את האמגושי והגזירפטי? 3) האם המשיח יבוא במהירות או בעצלות, ומניין? 4) באיזה מצב ראה ר' יהושע בן לוי את המשיח, ומדוע נראה באופן זה? ומה היו מעשיו, ומאי טעמא עביר הכי?

ו. 1) מי אמר שאינו רוצה להיות בזמן ביאת המשיח, ומדוע, ומה המקור לחששתו? 2) פני מי יהפכו לירקון, ומדוע? 3) מה שמו של משיח, ומה טעם בשמות אלו, והאם הוא מן החיים או מן המתים?

ז. 1) כמה זמן הם ימות המשיח? 2) על מי אמרו הנביאים את הנבואות הטובות, ובמאי תליא הנידון? 3) מאי "כי דבר ה' בזה", ומה עונשו?

ח. 1) מה היא העיצה המובארת בסוגיין כדי שדברי התורה ישמרו בבטנו, וכדי שתהיה סדורה בפיו, וכדי שיזכה להבין טעמי התורה וסודותיה? 2) מאי טעמא תמנע היתה פלגש לאלפז בן עשיו, ומה היתה התוצאה של מעשה זה, ומדוע? 3) מאי נינהו "אפיקורוס", ומאי נינהו "מגלה פנים בתורה", ומי חמור ממי, ומניין?

ט. (1) האומר דבר בשם התלמידי חכמים, באיזה לשון צריך לאומרו, ובאיזה לשון חשיב גנאי? והאם מותר להזכיר את שמו של רבו? (2) מה תועלתו של הנחל שויצא מבית קדשי הקדשים? (3) כמה יהיה גובהן של שערי ירושלים, ומנלן? וכמה יהיה גובהן ורוחבן של החלונות, ומאיזה חומר יהיו, ומה תפקידם של החלונות?

י. (1) בכמה מצינו שגדולה מדה טובה ממדת פורענות, ומה ילפינן מינה? (2) מה הם ספרים חיצוניים, ומה נאמר על הקוראן, ומדוע? (3) אמאי "אוי למי שבניו נקיבות"? (4) אמאי "כל ימי עני רעים"?

יא. (1) הקורא פסוק, באיזה אופן מביא טובה לעולם, ובאיזה אופן מביא רעה לעולם, ומדוע? (2) מה דינו של הלוחש על המכה (פרט), ומדוע? וכיצד איירי? ומה דין שאר לחשים (פרט), ומדוע? (3) כיצד הניח ר' עקיבא את דעתו של ר' אליעזר?

יב. (1) מה היא "עלילה", ומי בא בעלילה, ובאיזה עלילה בא? (2) ההוגה את השם באותיותיו, כיצד איירי, ומה עונשו? (3) מי היה אביו של ירבעם? (4) מה היה חטאו של ירבעם, ומה גרם לו שיחטא, ומה עונשו ומנלן, ואמאי זכה למלכות?

יג. 1) כיצד הטעה ירבעם את העם לעבוד לעגלים? ומה גרם ליהוא הצדיק לעשות כחטאת ירבעם? 2) כיצד נדרש הפסוק "והוא מתכסה בשמלה חדשה ושניהם לבדם בשדה", ועל מי קאי פסוק זה? 3) מה נאמר על הנהגה מן העולם הזה בלא ברכה, ומנלן?

יד. 1) האם יש לדרוש בשלשה מלכים, ומדוע? והאם יש לקוראם בלשון כבוד, ומנלן? 2) על שם מה נקרא "אחאב", ומה היה חטאו, והאם היה לו אף זכויות, ומנלן, ובמה נענש ומנלן, ומפני מה זכה למלכות? 3) על שם מה נקרא "מנשה", ומה ענשו, ומנלן?

בהצלחה!

תשובות למבחן סנהדרין צו קב

- א. (1) דהקדוש ברוך הוא בעצמו גילחו לסנחריב, שאמר לו שישנה עצמו כדי שלא יכירוהו ולא יתגאוהו המלכים שבניהם נהרגו בירושלים, וגילחו על ידי תער ששכרה בעד טחינת גרעיני תמרה, [והיינו דכתיב "בעברי הנהר" דהם דברים שעושים על שפת הנהר]. וכיון שהחשיך, ביקש ממנו הקדוש ברוך הוא להדליק אור, ושרף את זקנו בזה האור.
- (2) ר' יוחנן אמר דמלאך ששמו לילה עזרו, ור' יצחק נפחא אמר דהכוכבים סייעו לו. וכשהגיע לזן תשש כוחו, משום הפסל שעתידים בניו להעמיד שם. ואף נבוכדנצר בהגיעו לזן נתגבר.
- (3) הזהירו בכבודו של זקן ששכח תלמודו, הואיל ומחמת אונסו הוא. והזהירו בשחיטת עוף לחתוך אף את הורידים, משום דצולוהו כאחד ואינו חותכו ומולחו כבהמה וחיה. והזהירו בכבודן של בני עניים שמהם תצא תורה. והובא בסוגיא, משום דיש להודיעם דמשום איזה זכות שהיתה באביהם זכו לכך, וכדחזינו בנבוכדנצר דמשום ארבעה פסיעות זכה לכבוש את ירושלים. ופירוש נוסף כתב רש"י, דמשום בני סנחריב הובא בסוגיא, דאשכחן דמבני בניו לימדו תורה ברבים אף שלא היה לו זכות, וכן אמרינן לבני עמי הארצות דלא בזכות אביהם זכו ללמוד תורה.
- (4) מאי טעמא דרך רשעים צלחה. וענו לו דהוא בזכות ארבע פסיעות שהלך לכבוד הקדוש ברוך הוא כדי לתקן האיגרת ששלח בלאדן שהקדים שלומו של חזקיהו לשלומו של הקדוש ברוך הוא. ואם כך לנבוכדנצר, כל שכן לאברהם יצחק ויעקב שרצו לפני ה' כסוסים.
- ב. (1) בן יכבד אב, היינו מורדך בנו של בלאדן, דלפי שהשתנו פניו של בלאדן אביו לפני כלב, והמליכוהו תחתיו, חתם שמו מורדך בלאדן. ועבד יכבד אדוניו, היינו נבוכדנצר שחקק דמות נבוכדנצר על מרכבתו ונדמה לו כאילו עומד הוא לפניו. ולחד מאן דאמר היינו דהיתה לו אימה יתירה ממנו ודומה הוא כאילו עומד לפניו.
- (2) נבוכדנצר כבשה, והעלה עמו משא שלש מאות פרדות לבנות של פטישי ברזל, וכולם נשברו על פתח אחד, עד ששמע בת קול שאמרה "שוור בר שוור מטא זימנא דמקדשא", והכה בגב הפטיש ונפתח לו השער. ולאחר ששרף את ההיכל ראה בעזרה את דמו של זכריה רותח, ומשגילו לו דדמו של זכריה הוא, הרג על דמו תשעים וארבע ריבוא ולא נח הדם, עד שאמר לו טובים שבהם איבדתי, ניחא לך שיאבדו כולם, ונח הדם. וכשראה דנח הדם, עשה קל וחומר בעצמו, דאם ההורג נפש אחת כך, כל שכן ההוא גברא. ושלח שטר צוואה לביתו והלך ונתגייר.
- (3) בני עמון ומואב דשמעו דהנביא מזהירם לישראל דהמקדש יחרב, שיכנעו את נבוכדנצר לעלות, וכשאמר דחושש מאלוקיהם, אמרו לו דאינו בביתו והלך מרחוק ולא ישמע את תפילתם, ואף את הצדיקים לקח עמו. ולא יקבל את תשובתם משום דכבר קבע להם זמן לגלות. וכשאמר דחושש ממטר והשלגים, אמרו לו דיבא דרך תחתית ההרים. וכשאמר דאין מקום מקורה לחיילותיו סביב ירושלים, אמרו לו דקבריהם מעולים מפלטין שלך, ויוציא העצמות ממערות הקבורה וישכן שם חיילותיו.
- ג. (1) המשיח נקרא בר נפלי על שם מלכות דוד שנפלה.
- (2) יתגברו הצרות, ויתרבה העניות, ויתרבה עזות הפנים. ובשבוע שבן דוד בא, שנה ראשונה יהיה מטר רק על חלק העיר, ושניה יתחיל רעב באופן שלא יהיה שובע בשום מקום. ושלישית יהיה רעב גדול ומתים אנשים נשים וטף חסידים ואנשי מעשה, ותורה משתכחת מלומדיה מחמת הרעב. וברביעית יתחיל שובע, ובחמישית יהיה שובע גדול ותחזור תורה ללומדיה. ובשישית קולות שמישיח בא, או קולות משופרו של משיח, ובשביעית מלחמות, ובמוצאי שביעית בן דוד בא. ורק לומדי התורה הם שישארו.
- (3) ששת אלפים שנים העולם יתקיים. ונחלקו האם אלף אחד חרב, והיינו דכתיב ונשגב ה' לבדו ביום ההוא, ויום של הקדוש ברוך הוא היינו אלף שנה. או שני אלפים יהיה חרב, כדכתיב "יחינו מיומיים ובוים השלישי יקימנו". ואמר תנא דבי אליהו, דשני אלפים תוהו, והיינו בלא תורה. ושני אלפים תורה, היינו מזמן שהתחיל אברהם אבינו לשעבד אנשים לתורה עד קע"ב שנים אחר החורבן. ושני אלפים ימות המשיח, והיינו דראוי כבר לבוא משיח ויבטל השיעבוד מישראל.
- ד. (1) אליהו אמר לר' יהודה אחוה דר' סלא, דאחר שמונים וחמשה יובלות יבוא משיח, דהיינו ד' אלפים מאתיים וחמישים שנה. אמנם לדעת רב אשי, אמר לו רק דמומן זה יש לחכות לו. ורב חנן אמר דסיפר לו אחד שראה בגנוי רומי מגילה שכתוב בה דלאחר ד' אלפים מאתיים תשעים ואחת שנים יבוא המשיח [ולגירסת הגר"א מאתיים שלושים ואחת]. ור' אחא אמר דבאותה מגילה היה כתוב ה' אלפים ולא ד' אלפים. ורבותינו היו אומרים לאחר אלף וארבע מאות מתחילת הגלות יבוא המשיח. ולדעת ר' שמלאי לאחר אלף ארבע מאות ועשר מהגלות. ולדעת ר' עקיבא מעט כבוד או מלכות [לפירוש אחר ברש"י] יהיה לישראל לאחר הגלות ומיד יבוא משיח. ור' יונתן אמר "תפח רוחן של מחשבי קיצין", משום דכיון שהגיע הקץ ולא בא, אומרים דשוב לא יבוא.
- (2) יש שמונה עשר אלף שהם מסתכלים באספקלריא שאינה מאירה, והיינו בקלישות הנוגה. ויש שלושים ושישה, דמסתכלים באספקלריא המאירה והיינו בחוק הנוגה. אמנם רק ברשות יכולים להסתכל. ויש מהם שיכולים להסתכל אף בלא רשות, והסתפק ר' שמעון בר יוחאי כמה הם.
- (3) לדעת רב אין הדבר תלוי אלא בתשובה. וכן סבר ר' אלעזר. ולדעת שמואל אף בלא תשובה לבסוף יבוא הגואל, וכן דעת ר' יהושע. אמנם ר' יהושע הוסיף, דהקדוש ברוך הוא יעמיד להם מלך קשה כהמן וממילא ישובו איליו. ומבואר מדברי רש"י דאף לר' יהושע רק הצדיקים יעלו לציון. ולקמן אמרינן, דאין המשיח בא אלא בדור שכולו זכאי או בדור שכולו חייב.
- ה. (1) שיתמעטו הדגים, מחמת שהמים יקפו. ועד שתכלה מלכות הזלה מישראל, והיינו שאפילו שלטון קל לא יהיה להם. ועד שיכלו כל השופטים והשוטרים מישראל.
- (2) ירושלים תפדה בצדקה. ואי בטלי יהירי בטלי אמגושי. ואי בטלי דייני בטלי גזירפתי.
- (3) אם לא יזכו, יבוא בעצלתיים על חמור, כדכתיב "עני ורוכב על חמור". ואם יזכו, יבוא במהירות, כדכתיב "וארו עם ענני שמיא כבר איניש אתה".
- (4) ראהו מנוגע וישב עם המנוגעים בשערי העיר. ומה דהיה מנוגע הוא מעוונות ישראל וכמבואר בקרא. וכשרצה לקנח נגעיו, התיר וחיבש אחד אחד, ולא כשאר המנוגעים שהתירו את כולם יחד, כדי שאם יאמר לו הקדוש ברוך הוא לגאול את ישראל, יוכל לעשות כן במהרה, ולא יצטרכו להמתין עד שיחבוש את כל נגעיו.
- ו. (1) עולא ורבה ור' יוחנן אמרו דאינם רוצים להיות בזמן ביאת המשיח, מפני חבלי משיח, [והיינו מלשון גורל, או מלשון פחד]. ואף דהעוסק בתורה ובגמילות חסדים ניצל מחבלי משיח, מכל מקום חששו שמא יגרום החטא, כדמצינו ביעקב דאף שנתברך מכל מקום חשש שמא החטא גרם. וכן מהא דאף דהיו ראויים לעלות בביאה שניה כדרך שעלו בביאה ראשונה אלא שגרם החטא.

2) כל פנים יהפכו לירקון בזמן חבלי משיח שאף הקדוש ברוך הוא מצטער כיוולדה, והיינו פמליא של מעלה דהם המלאכים, ופמליא של מטה שהם ישראל.

3) ר' שילא אמר דשילה שמו, כדכתיב "עד כי יבוא שילה". ור' ינאי אמר דינון שמו, כדכתיב "לפני שמש ינון שמו". דבי ר' חנינה אמר חנינה שמו, כדכתיב "אשר לא אתן לכם חנינה". ויש אומרים דמנחם שמו, כדכתיב "כי רחק ממני מנחם". ורבנן אמרי דמצורע של בית רבי שמו, כדכתיב "ואנחנו חשבנוהו נגוע". ולפירוש אחד ברש"י הסתפק ר' נחמן האם משיח הוא מן החיים או מן המתים.

ז. 1) לדעת ר' הילל, אין כלל משיח אלא הקדוש ברוך הוא בעצמו יגאלם. ור' אליעזר אמר דימות המשיח הם ארבעים שנה. ור' אלעזר בן עזריה אמר דהם שבעים שנה. ורבי אמר דהם שלשה דורות. ור' דוסא אמר דהם ארבע מאות שנה. ורבי לדעת תניא אידך אמר דהם שלש מאות ששים וחמש שנה, ורש"י הביא דאית דגרסי דהם שלש מאות ששים וחמש אלפי שנה. ואבימי אמר דהם שבעת אלפים שנה. ולדעת ר' יהודה אמר שמואל, הם כמו הזמן שמאז בריאת העולם עד שיבוא המשיח. ולדעת ר' נחמן בר יצחק, הם כמו הזמן שמאחר המבול עד שיבוא משיח.

2) לדעת ר' חייא בר אבא נאמרו הם על ימות המשיח אבל לא לעולם הבא, ופליג אשמואל דאמר דאין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שיעבור מלכות בלבד. ואם כן, הנבואות נאמרו לעולם הבא. ועוד אמר ר' חייא בר אבא, דכל הנבואות נאמרו רק לבעלי תשובה, אבל לצדיקים דמעיקרא "עין לא ראתה". ור' אבהו אמר דארברה בעלי תשובה גדולים יותר.

3) האפיקורוס והמגלה פנים בתורה, והמחלל את הקדשים, והמבזה חולו של מועד, והאומר אין תורה מן השמים אפילו על פסוק אחד או על דקדוק אחד, והלומד תורה ואינו מלמדה, ומי שאינו משגיח על המשנה, ומי שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק, ומי שעובד עבודה זרה.

ח. 1) מי שלומד ברציפות ולא פרקים פרקים יזכה שתורתו תשתמר בבטנו. ומי שחור תדיר על התורה, תהיה סדורה בפיו. ומי שעמל בתורה, יזכה שהתורה תבקש מלפני קונה שימסרו לו טעמיה וסודותיה.

2) כיון שרצתה להתגייר ולא קבלה, הלכה להיות פלגש לאליו, באומרה מוטב להיות שפחה לזרעו של יצחק ולא גברת לאומה אחרת, ולבסוף יצא ממנה עמלק דציער לישראל, והיה הוא עונש על מה שריחקה ולא רצו לגיירה.

3) ללישנא קמא דרב ור' חנינא "אפיקורוס" הוא המבזה תלמיד חכם, ו"מגלה פנים בתורה" היינו דורש אגדות של דופי. ור' יוחנן ור' יהושע בן לוי אמרי, ד"אפיקורוס" היינו המבזה חבירו בפני תלמיד חכם, ו"מגלה פנים בתורה" היינו המבזה תלמיד חכם עצמו. וללישנא בתרא דרב ור' חנינא, "אפיקורוס" היינו המבזה חבירו בפני תלמיד חכם, ו"מגלה פנים בתורה" היינו המבזה תלמיד חכם עצמו. ור' יוחנן ור' יהושע בן לוי אמרי, ד"אפיקורוס" היינו האומר מאי אהני לן רבנן דמעולם לא חידשו איסורים והיתרים, וכן מי שאינו נוהג בהם דרך כבוד הראוי, כגון האומר הכי אמרינן התם, ואינו אומר הכי אמר מר, וכן הקורא לרבו בשמו, ומי שאינו מאמין לדברי רבו. ו"מגלה פנים בתורה" היינו המבזה חבירו בפני תלמיד חכם, וכל שכן מי שאינו מאמין למה שכתוב בתורה. ומגלה פנים חמיר טפי מאפיקורוס, דהא אפיקורוס משמע דבדבר בעלמא הוא מופקר.

ט. 1) צריך לומר "רבותינו שבמקום פלוני", ולפירוש אחר ברש"י, צריך לומר "הנהו רבנן". אבל לומר "הני רבנן" הוא דרך גנאי. ומותר להזכיר שמו של רבו אם יאמר "מורי רבי פלוני" אבל סתם להזכירו בשמו אסור.

2) פרוי יהיה למאכל, ועלהו לתרופה, והיינו כדי לפתוח פי אלמים, או לפתוח פי עקרות, או להבהיק זיוום של המשחירים פניהם בתורה בעולם הזה.

3) גובהן יהיה לכל הפחות מאה אמות, או לדעה אחרת מאתיים אמות. והיינו משום דעתיד הקדוש ברוך הוא להגביה את קומת בני ישראל מאה אמה כתבנית היכל, והיינו אורך ההיכל עם האולם וקירותיו ותאיו של בית ראשון, ואו גובה ההיכל דבית שני. ולר' מאיר עתיד להגביהם מאתיים אמה כשני קומות של אדם הראשון. והחלונות המשמשות לאויר ולאור, יהיו מאבני כדכוד בגובה עשרים אמה וברוחב עשר אמות, כדדרש ר' יוחנן לההוא תלמיד.

י. 1) מצינו שמדה טובה מרובה ארבע מידות טפי ממדת פורענות, דבמדה רעה כתיב "ארובות", ובמדה טובה כתיב "דלתות" דהם ד' ארובות. וילפינן מינה, דכשם שבמדה רעה הקדוש ברוך הוא נותן כח לסבול הרעה אף שברוך הטבע הדבר אינו אפשרי, הוא הדין במדה טובה הקדוש ברוך הוא יתן כח לקבל הטובה.

2) לדעת הברייתא היינו ספרי צדוקין, דיש בהן דברי כפירה. ולדעת ר' יוסי, אף ספר בן סירא אסור לקרוא בו דברי ההבאי שבו, משום ביטול תורה. ועונשו דאין לו חלק לעולם הבא.

3) דבקטנותה ירא שמה תתפתה, ובנערותה שמה תזנה, ובגרותה שמה לא תנשא, וכשנישאת שמה לא יהיה לה ילדים, ובקנותה שמה תעשה כשפים.

4) אף בלילות משום דאף בביתו הדלף טורדו ומעפר כרמו לכרמים. ואף בשבתות ובימים טובים, משום דשינוי ווסת תחילת חוליה.

יא. 1) אם קוראו בזמנו על המשתה, כגון נוטל הכוס ביום טוב, ואומר עליו דברי הגדה ופסוקים מענינו של יום, מביא טובה לעולם, כדכתיב "דבר בעתו מה טוב". ואם קוראו שלא בעיתו שלא בנגינה הנקודה בו, מביא רעה לעולם מפני כבוד התורה שאומרת עשאוני בניך ככנור שמנגינן בו ליצים.

2) הלוחש על המכה אין לו חלק לעולם הבא, ואיירי דווקא ברוקק ואחר כך קורא, משום דנראה כמזכיר שם שמים על הרקיקה, ואפילו בלוחש פסוק בלא שם, ואפילו פסוק שאין בו ענין רפואה, דעושה כן רק כדי להנצל בזכות דברי התורה. אבל אם רוקק אחר הלחש, או מזכיר בלשון לעו, אינו נראה כמזכיר שם שמים על הרקיקה ושרי. ולחש על עקרבים שרי אפילו בשבת דאין בזה משום צידה, אבל לחש של שדים אסור בשבת משום ממצא חפצין, ולדעת ר' יוסי אף בחול אסור משום סכנה.

3) על ידי שאמר לו דעל ידי היסורין יתכפר לו מעט החטאים שאין צדיק בארץ שלא יחטא, וחביבין יסורין, כדחזינן דרק הם הועילו להחזיר את מנשה למוטב.

יב. 1) עלילה היינו תשובה נצחת. ואמרינן בגמ' דשלשה באו בעלילה: קיץ בא בעלילה, דאמר להקדוש ברוך הוא דאם עוון ששים ריבוא יכול לשאת, ודאי שאת עונונו יכול לשאת. ועשיו בא בעלילה ליעקב, שאמר הברכה אחת היא לך. ומנשה בא בעלילה כלפי ה', דרק אחר שהתפלל לכל האלוהות ולא ענוהו אמר לה' שאם אף הוא לא יענה, מה יועיל מה שהתפלל לה'.

2) לפירוש אחד ברש"י, איירי דווקא בגבולין, ובלשון לעז אפילו במקדש, ולדעת אבא שאול עונשו דאין לו חלק לעולם הבא. ולפירוש אחר ברש"י, בלשון הקודש דאינו דרך בזיון, אף בגבולים אינו נענש, ובמקדש שרי אפילו בלשון לעז, כיון דהותר להזכיר בפירוש. נועוד פירש רש"י, דכל האיסור הוא במקום קיבוץ בני אדם שמדברין דברי חולין.

3) אביו הוא נבט, דהוא מיכה שהוציאו משה רבינו מן הבנין שהכניסוהו המצרים, או דעסק בבנין והתמסכן. והוא היה שבע בן בכרי, דראה אש יוצאת מאמתו וסבר דהוא ימלוך, ועל כן נתאמץ למרוד בדוד ולהמליך את אבשלום כדי שיטול ממנו המלוכה.

4) ירבעם העמיד עגלים לעבודה זרה, וענש במיתה את מי שלא יעבוד להם, וגסות הרוח שהיתה בו הביאתו לזה, דחשש שיעלו כולם לרגל ויראו את מלך יהודה יושב והוא עומד. ונענש שאין לו חלק לעולם הבא, כדכתיב "ולאחחיד ולאשמיד". וזכה למלכות מפני שהוכיח את שלמה שגדר את פרצות החומה.

יג. 1) על ידי שהושיב רשע אצל צדיק, ואמר לצדיק שיחתום שהוא מלך, וכן שיחתום שכל מה שיאמר יעשו, והוסיף דאף אם יאמר לעבוד עבודה זרה, וכשהצדיק מיאן לחתום על דבר זה, אמר לו הרשע, דרק לנסותך מתכוון, ובודאי שאין כוונתו לעבודה זרה. ולדעת אב"י מה שגרם ליהוא לחטוא הוא הברית כרותה לשפתיים, שאמר: אחאב יעבדנו מעט ויהוא יעבדנו הרבה. ולדעת אב"י, ראה חותמו של אחיה השילוני שאמר לעבוד עבודה זרה כפי שאומר ירבעם.

2) "שמלה חדשה" היינו שאין בתורתו של ירבעם שום גמגום. וכן שחידשו אחיה וירבעם דברים שלא שמעתן אוזן מעולם. "ושניהם לבדם בשדה" היינו שכל חכמי ישראל דומים לפנייהם כעשבי השדה, או דכל טעמי התורה גלויין להם כשדה.

3) כאילו גזול להקדוש ברוך הוא ולכנסת ישראל, וחבר הוא לירבעם. והיינו דכתיב "גזול אביו ואמו ואומר אין פשע חבר הוא לאיש משיח" ועל כרחך דקאי על אותו שאינו מברך, דגזול אף את הקדוש ברוך הוא שנקרא אב, דהא כתיב לה' הארץ ומלואה. וגזול לכנסת ישראל שנקראת אמו, שמונע מהם הברכה, וחבר לאיש משחית היינו ירבעם.

יד. 1) מצינו שר' אבהו אף דנפל למשכב כשדרש בהם, מכל מקום לא נמנע, משום דאף הם לא חזרו בהם. ומאידך חזינו דרב אשי מעיקרא רצה לקרוא להם "חברינו" עד שנגלה איליו מנשה בחלום והוכיח לו דגדול הוא בתורה יותר ממנו, ורק יצרא דעבודה זרה תקפו, ומאז קראו "רבותינו".

2) דרשינן לשמיה דהוא אח לשמים, והיינו מלשון ווי, ואב לעבודה זרה, והיינו מלשון אוהב. וחטאו היה בעבודה זרה והחמורות של ירבעם היה הקלות שלו. ומכל מקום איכא מאן דאמר דהיה לו מחצה זכויות, כדחזינו דהקדוש ברוך הוא אמר מי יצא ויפתה את אחאב, ומשמע דבלא פיתוי לא היה נענש. אמנם איכא מאן דאמר, דרק משום הזכות שההנהגה תלמידי חכמים מנכסיו עמדה לו שיצטרך פיתוי. ונענש שאין לו חלק לעולם הבא, כדכתיב "עצור ועזוב" וזכה למלכות משום דכיבד את התורה שלא רצה ליתן הספר תורה להודד.

3) על שם ששכח שם ה', ועל שם שהשכיח מבני ישראל את שם ה'. ולדעת תנא קמא אין לו חלק לעולם הבא, כדכתיב ביה "כאשר עשה אחאב" ודרשינן דמה אחאב אין לו חלק לעולם הבא, אף הוא אין לו חלק לעולם הבא.